

Sygn. akt V CSK 133/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosław Bączyk (przewodniczący)
SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)
SSN Bogumiła Ustjanicz

Protokolant Ewa Zawisza

w sprawie z powództwa Spółdzielni Mieszkaniowej "G." w G.
przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej "G.- L." w G.
o zapłatę
i z powództwa wzajemnego Spółdzielni Mieszkaniowej "G.- L." w G.
przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej "G." w G.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 9 stycznia 2015 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej - pozwanej wzajemnej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 8 października 2013 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację
powódki Spółdzielni Mieszkaniowej "G." w G. od wyroku Sądu
Okręgowego w G. z dnia 13 lutego 2013 r. (sygnatura akt [...])
oddalającego powództwo o zapłatę kwoty 729.391,48 zł z
ustawowymi odsetkami od dnia 27 listopada 2010 r. do dnia
zapłaty (punkt I podpunkt 2) oraz w części orzekającej o kosztach**

postępowania apelacyjnego (punkt III) i w tym zakresie sprawę przekazuje Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 lutego 2013 roku Sąd Okręgowy w G. po rozpoznaniu powództwa głównego i powództwa wzajemnego zasądził od pozwanej- powódki wzajemnej- Spółdzielni Mieszkaniowej „G.-L.” w G. na rzecz powódki- pozwanej wzajemnej - Spółdzielni Mieszkaniowej „G.” w G. kwotę 554.086,63 złotych z odsetkami ustawowymi od kwoty 384.178,08 zł. za okres od dnia 19 lipca 2010 r., a od kwoty 169.908,55 zł za okres od dnia 27 listopada 2010 r. do dnia zapłaty oraz oddalił powództwo główne w pozostałej części. Zasądził także od powódki – pozwanej wzajemnej Spółdzielni Mieszkaniowej „G.” w G. na rzecz pozwanej – powódki wzajemnej Spółdzielni Mieszkaniowej „G.- L.” w G. kwotę 60.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 21 kwietnia 2010 r., w pozostałej części oddalił powództwo wzajemne oraz orzekł o kosztach postępowania.

Zgłoszone w obu powództwach roszczenia dotyczyły rozliczeń majątkowych związanych z podziałem Spółdzielni Mieszkaniowej „G.-L.” w G. na dwie odrębne Spółdzielnie (strony niniejszego postępowania), dokonany na mocy uchwały nr 12/ZPCz/2008 Zebrania Przedstawicieli Członków Spółdzielni Mieszkaniowej „G.-L.” w G. z dnia 22 kwietnia 2008 roku. Sąd Okręgowy ustalił, że stosownie do tej uchwały dotychczasowi członkowie Spółdzielni „G.-L.” posiadający spółdzielcze prawo do lokalu i własność lokali w budynkach położonych na osiedlu J.- G. w G. (328 osób) stali się członkami nowo powstałej Spółdzielni Mieszkaniowej „G.” z chwilą jej zarejestrowania (co nastąpiło w dniu 12 sierpnia 2008 r.). Budynki znajdujące się na terenie osiedla J. – G. w G. wraz infrastrukturą techniczną, sieciami oraz gruntami stały się własnością nowej spółdzielni. Załącznik nr 1 do uchwały podziałowej zawierał składniki planu podziału, zaś załącznik nr 2 precyzował zasady podziału poszczególnych składników podlegających podziałowi między dwie spółdzielnie. W wyniku realizacji uchwały podziałowej powodowa SM „G.” objęła w posiadanie budynki i nieruchomości położone na osiedlu J.- G. oraz część środków trwałych nie będących budynkami. Pozwana Spółdzielnia „G.-L.” nie przekazała powódce żadnych pieniędzy, przy czym niesporne między stronami były wartości poszczególnych rodzajów składników majątku wykazane w bilansach na dzień 31 grudnia 2007 r. (data podziału z uchwały podziałowej) i 12 sierpnia 2008 r. (data powstania nowej spółdzielni). W protokole przejęcia składników aktywów i

pasywów sporządzonym przez Spółdzielnię „G.-L.” wyszczególnione zostały wszystkie składniki należne wydzielonej Spółdzielni „G.” Sąd Okręgowy uznał, że powódce należą się środki pieniężne z tytułu funduszu udziałowego (33.281,60 zł.), kaucji gwarancyjnych (79.132,71 zł), nadpłat (46.881,27 zł), dodatniego wyniku na nieruchomościach (46.709,18 zł) oraz z tytułu funduszu zasobowego (178.173,32 zł), łącznie 384.178,08 złotych i kwotę tę zasądził z odsetkami ustawowymi od dnia 19 lipca 2010 r. Sąd pierwszej instancji ocenił także, że zasadne było roszczenie powodowej Spółdzielni o zwrot funduszu remontowego w kwocie 148.248,72 zł. oraz o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie przez pozwaną Spółdzielnię z lokalu powódki w kwocie 21.659,83 zł i stąd zasądził kwotę 169.908,55 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 27 listopada 2010 r. do dnia zapłaty. Sąd pierwszej instancji oddalił natomiast powództwo główne w zakresie kwoty 44.783,76 złotych dochodzonej tytułem zwrotu kosztów budowy ośmiu garaży na osiedlu L. (osiedlu objętym w wyniku podziału przez Spółdzielnię „G.- L.”) pokrytych ze wspólnych środków przed podziałem spółdzielni. Oddalone zostało także żądanie zasądzenia na rzecz powódki kwoty 729.391,48 złotych tytułem przekazania powódce części ceny uzyskanej przez pozwaną Spółdzielnię ze sprzedaży wspólnych nieruchomości spółdzielczych w okresie przed podziałem spółdzielni.

Rozstrzygając powództwo wzajemne Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że jest ono zasadne tylko co do kwoty 60.000 złotych tytułem partycypacji powódki – pozwanej wzajemnej w poniesionych przez pozwaną- powódkę wzajemną kosztach przygotowania nowej siedziby dla administracji Spółdzielni „G.-L.” po podziale spółdzielni.

Wyrok zaskarżyły apelacjami obie strony. Po ich rozpoznaniu Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 8 października 2013 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, iż uwzględniając częściowo apelację SM „G.”- zasądził odsetki ustawowe od kwoty 384.178,08 złotych za okres od dnia 24 grudnia 2009 r. (zamiast od dnia 19 lipca 2010 r.) oraz obniżył kwotę zasądzoną od niej na rzecz SM G.-L.” z kwoty 60.000 zł do kwoty 50.000 zł. W pozostałym zakresie obie apelacje oddalił. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, uznając w szczególności, że nie ma podstaw do przyznania powódce części pieniędzy

uzyskanych przez SM „G.-L.” ze sprzedaży wspólnych nieruchomości spółdzielczych w okresie przed podziałem spółdzielni.

Powodowa SM „G.” w skardze kasacyjnej zaskarżyła wyrok Sądu drugiej instancji w części dotyczącej oddalenia roszczenia o zasądzenie od pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej „G.-L.” w G. na rzecz powódki kwoty 729.391,48 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 listopada 2010 r. do dnia zapłaty. Zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj. art. 65 § 1 i 2 k.c. oraz art. 44 k.c. w związku z art. 111 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze. W ramach drugiej podstawy kasacyjnej skarżąca zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 385 k.p.c., a także art. 382 k.p.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c. Formułując te zarzuty wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 8 października 2013 r. i zasądzenie od pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej „G.-L.” w G. na rzecz skarżącej Spółdzielni kwoty 729.391,48 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 listopada 2010 r. do dnia zapłaty ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 8 października 2013 r. w zaskarżonej części i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Aktualnie sporna pozostaje między stronami jedynie kwestia, czy powodowej Spółdzielni Mieszkaniowej „G.” przysługuje w świetle uchwały podziałowej i obu załączników do tej uchwały prawo do domagania się od pozwanej Spółdzielni „G.-L.” kwoty 729.391,48 złotych, określanej przez powoda jako część ceny uzyskanej przez pozwaną Spółdzielnię przed podziałem ze sprzedaży wspólnych wówczas nieruchomości spółdzielczych. Strona powodowa twierdziła, wskazując na załącznik nr 2 do uchwały podziałowej punkt 3 litera p, że wykazana w bilansie stanowiącym podstawę podziału spółdzielni, jako zdeponowana na rachunku bankowym pozwanej Spółdzielni, część ceny uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości spółdzielczych podlega podziałowi między obie spółdzielnie według zasady proporcjonalności albowiem stanowi ona majątek nie użytkowany dla celów danego osiedla w okresie przed podziałem. Zasadny jest zarzut skarżącej, że ani Sąd Okręgowy ani też Sąd Apelacyjny nie poczyniły w zakresie odnoszącym się do

tego roszczenia powódki jakichkolwiek miarodajnych ustaleń faktycznych pozwalających na ocenę prawną tego roszczenia. Sąd Okręgowy ograniczył się w uzasadnieniu swojego wyroku jedynie do lakonicznego stwierdzenia, że pozostała po spłacie zadłużenia spółdzielców wynikającego z kredytów bankowych zaciągniętych na budowę lokali spółdzielczych, część ceny uzyskanej ze sprzedaży wspólnych nieruchomości gruntowych została ujęta w bilansie sporządzonym na datę podziału, ale nie jako odrębna pozycja majątku, która mogłaby podlegać podziałowi. Sąd pierwszej instancji nie uzasadnił jednak w żaden sposób tego stanowiska. Odnosząc się do zarzutów apelacji powódki kwestionującej to stanowisko Sądu Okręgowego, Sąd Apelacyjny także nie poczynił jakichkolwiek ustaleń faktycznych dotyczących tej kwestii, ograniczając się w uzasadnieniu swojego wyroku do stwierdzenia, że stanowisko powódki domagającej się zapłaty na jej rzecz części uzyskanej ceny jest sprzeczne z treścią załączników do uchwały podziałowej i nie wynika ze zgromadzonego materiału dowodowego. Sąd Apelacyjny nie wskazał jednak, na jakich dowodach i na jakich ustaleniach faktycznych oparł swoje wywody dotyczące zwłaszcza wykładni zapisów uchwały podziałowej i załączników do tej uchwały. Brak tych ustaleń faktycznych uzasadnia zarzuty sformułowane przez skarżącą Spółdzielnię w ramach obu podstaw kasacyjnych.

W aktualnie obowiązującym modelu postępowania apelacyjnego sąd drugiej instancji, wskutek zaskarżenia apelacją wyroku sądu pierwszej instancji, rozpoznaje sprawę merytorycznie w granicach zaskarżenia. Dokonuje własnych ustaleń faktycznych prowadząc lub ponawiając dowody albo poprzestając na zaaprobowanym materiale zebrany w pierwszej instancji, kontroluje prawidłowość postępowania przed sądem pierwszej instancji, pozostając związany zarzutami procesowymi przedstawionymi w apelacji, jeżeli są dopuszczalne, ale biorąc z urzędu pod uwagę nieważność postępowania, stosuje przepisy regulujące postępowanie apelacyjne oraz, gdy brak takich przepisów, odpowiednio przepisy dotyczące postępowania przed sądem pierwszej instancji. Sąd odwoławczy samodzielnie ustala podstawę materialnoprawną orzeczenia niezależnie od zarzutów podniesionych w apelacji, będąc ewentualnie związany oceną prawną lub uchwałą Sądu Najwyższego, orzeka co do istoty sprawy stosownie do wyników

postępowania, nie wykraczając poza wniosek zawarty w apelacji i nie naruszając zakazu *reformationis in peius* oraz rozstrzyga o kosztach postępowania (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r. III CZP 49/07- zasady prawnej, OSNC 2008, nr 6, poz.55).

Brak ustaleń faktycznych stanowi sytuację uniemożliwiającą ocenę prawidłowości wykładni i zastosowania przez Sąd drugiej instancji prawa materialnego, a więc przytoczonych wyżej zarzutów naruszenia art. 65 §1 k.c. oraz art. 44 k.c. w związku z art. 111 prawa spółdzielczego. Sytuacja taka, zgodnie z utrwalonym poglądem, będąc określonym stanem procesowym, nie musi mieć charakteru stawianego przez skarżącego w skardze kasacyjnej zarzutu i może wynikać także z własnej oceny Sądu kasacyjnego, co do możliwości merytorycznego rozpoznania skargi kasacyjnej (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: z 18 września 1997 r., I CKN 229/97, z 26 maja 1998 r., III CRN 516/97, z 2 grudnia 1999 r., I CKN 954/98, z 13 czerwca 2000 r., V CKN 69/00, z 28 lutego 2002 r., III CKN 547/00 oraz z 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, a także z 26 listopada 1999 r., III CKN 460/98, OSNC 2000, Nr 5, poz. 100).

Zastosowanie przepisów prawa materialnego do niedostatecznie ustalonego przez Sąd drugiej instancji stanu faktycznego lub w przypadku, gdy wyrok sądu drugiej instancji nie zawiera ustaleń faktycznych odnoszących się do przesłanek stosowanej normy prawa materialnego, oznacza wadliwą subsumcję; brak stosownych ustaleń faktycznych uzasadnia zarzut kasacyjny naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe jego zastosowanie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 września 2012 r., IV CSK 76/12, niepubl., z dnia 18.01.2012 r., II PK 117/11, niepubl, z 18 września 1997 r., I CKN 229/97, z 26 maja 1998 r., III CRN 516/97, z 2 grudnia 1999 r., I CKN 954/98, niepubl z 13 czerwca 2000 r., V CKN 69/00, niepubl z 28 lutego 2002 r., III CKN 547/00, niepubl., z 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, a niepubl, z 26 listopada 1999 r., III CKN 460/98, OSNC 2000, nr 5, poz. 100,). Sytuacja tak zachodzi w rozpoznawanej sprawie i uzasadnia, co już wyżej akcentowano, sformułowany w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej zarzut naruszenia przytoczonych przez skarżącą przepisów prawa materialnego. Powtórzyć bowiem należy, że brak stosownych ustaleń faktycznych oznacza brak dostatecznych podstaw do oceny przez Sąd Najwyższy zarzutu naruszenia prawa

materialnego, nie można bowiem przesądzić, czy zarzut ten jest usprawiedliwiony czy też nie (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2012 r., V CSK 205/11, nie publ.). Za zasadny uznać należy także sformułowany w skardze zarzut naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez sporządzenie uzasadnienia zaskarżonego wyroku w sposób nie spełniający wymogów stawianych uzasadnieniu orzeczenia Sądu odwoławczego, przez co wyrok Sądu Apelacyjnego nie poddaje się, z wyłożonych wyżej przyczyn, pełnej kontroli kasacyjnej. W tym stanie rzeczy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.